

ნინო ლაბარტყავა

საქართველოს საპატრიარქოს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის

სახელობის ქართული უნივერსიტეტი, თბილისი

Labartkava.nino@gmail.com

საკვანძო სიტყვები: ტერმინოლოგია, იურიდიული ტერმინოლოგია, ქარტია, ქარტიის ტერმინოლოგია.

ქარტიის სტრუქტურისა და ტერმინოლოგიის თავისებურებანი ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ ევროპული ქარტიის მაგალითზე

სანამ უშუალოდ განვიხილავთ ქარტიის სტრუქტურისა და ტერმინოლოგიის თავისებურებს, მოკლედ მოგახსენებთ, თუ რა კავშირია *სამართლებრივ მეტყველებასა* და *ლოგიკას* შორის.

როგორც ვიცით, ლოგიკა არ არის ადამიანის გონების უნივერსალური თავისებურება, იგი კულტურული ფენომენია. ხოლო იურიდიული ენა ზუსტი, ანუ მკაცრად ლოგიკურია. ამ თვალსაზრისით, *სამართლებრივი მეტყველება* არსებითად სამეცნიერო ენის მსგავსია. ინგლისურ ენაზე დაწერილი იურიდიული ტექსტებისთვის დამახასიათებელია ლოგიკური სწორხაზოვნება, რომელიც ძირითადი აზრიდან დაქვემდებარებული აზრისკენ, დამხმარე მაგალითებისკენ ვითარდება, იგი არ ხასიათდება სირთულითა და მაღალფარდოვნებით.

შესაბამისად, დასაძლევია რთული წინადადების აგებისადმი მიდრეკილება. თარგმანის სიმდიდრე ვლინდება აზრის გასაგებად გადმოცემაში. მნიშვნელოვანია, აზრი იყოს ღრმა, რომელიც მაქსიმალურად მარტივი ენით უნდა გადმოიცეს.

როგორც აღინიშნა, მაღალფარდოვანი ფრაზების გამოყენება იურიდიულ ტექსტებში მიუღებელია. ზედმეტი სიტყვა ქმნის აზრის არასწორად გაგების საფრთხეს, ყურადღებას უდუნებს მკითხველს და, შესაძლებელია, იგი მნიშვნელოვანიდან უმნიშვნელოზე გადაიტანოს. მკითხველი „ნეიტრალური“ სიტყვის მიღმა ეძებს შინაარსს, რომელიც ავტორს არ უგულისხმია. მაღალფარდოვანი ბუნდოვანი ფრაზა ართულებს სათქმელის გარკვევას.

სხვადასხვა წინადადება ერთიან აზრად დამაკავშირებელი სიტყვებით იქცევა. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია სწორი დამაკავშირე-

ბელი სიტყვების შერჩევა. ისინი კრავს ტექსტს და საკითხების თანმიმდევრული და სწორი აღქმისათვის შეუცვლელია. დამაკავშირებელი სიტყვა სხვადასხვა წინადადების სრულყოფილად გააზრებისათვის დამატებითი საშუალებაა.

უპირატესობა ენიჭება მოკლე წინადადებებს. აზრის რამდენიმე დაკავშირებულ წინადადებად ჩამოყალიბება აუმჯობესებს სათქმელის შესაბამის აღქმას. თუმცა ფრაზის სიმარტივემ არ უნდა გააზუნდოვანოს.

ხშირად ერთსა და იმავე სიტყვას თუ ფრაზას შეიძლება ჰქონდეს ზეპირ მეტყველებაში დამკვიდრებული და სამართლებრივი მნიშვნელობა. ზოგიერთი ფრაზა იმდენად გამჯდარია ქართულ მეტყველებაში, რომ მისი სამართლებრივად სწორი ფორმით ჩანაცვლება რთული და, შესაბამისად, გაუმართლებელია. სხვათა არასწორი გამოყენება კი არაიურისტის მიერაც არ არის სასურველი, ვინაიდან ეს, ზოგადად, ერის სამართლებრივი კულტურის გამომხატველია.

შესაბამისად, შეუძლებელია ტექსტის სრულყოფილი უნივერსალური მოდელის შედგენა. ყველა კონკრეტულ სამეტყველო აქტს ახლავს კონკრეტული კულტურისთვის დამახასიათებელი თავისებურებანი. სამეტყველო აქტი არასოდეს არ არის ცალმხრივი, მაშინაც კი, როდესაც მხოლოდ ერთი მთქმელი მეტყველებს. ამ დროს აუცილებლადდა გათვალისწინებული მიმღები, მისი კომპეტენცია, გემოვნება, ფსიქოლოგია, საკითხისადმი ინტერესის ხარისხი და სხვა.

როგორც ნებისმიერ ტექსტს, ქართიასაც აქვს შესავალი ნაწილი, რომელიც იურისპრუდენციაში გადმოცემულია ტერმინით – *პრეამბულა*. მას ისეთივე დატვირთვა (ნორმატიული კუთხით) აქვს სამართალში, როგორც პროლოგს ლიტერატურაში და უვერტიურას – ოპერასა თუ ბალეტში. პრეამბულაში, ანუ წინათქმაში ჩამოყალიბებულია აქტის მიღების მიზეზები, მისი ძირითადი პრინციპები და მთავარი მიზნები.

ქართიისთვის დამახასიათებელია ტერმინოლოგიური თავისებურებანი, მაგალითისთვის, აღნიშნული ქარტია შედგება ნაწილებისგან და არა თავებისგან, მასში გვხვდება ტერმინი *პუნქტი* და არა *ქვეპუნქტი*. ქარტიაში გვხვდება სიტყვა article და არა clause, ვინაიდან პირველი წარმოადგენს სამართლებრივ, ხოლო მეორე – საკანონმდებლო ტერმინს. აღნიშნულ ქარტიაში ასევე მნიშვნელოვანია ისეთი ტერმინების გამოყოფა, როგორებიცაა: by statute და by law. ისინი მნიშვნელოვანია თავიანთი შინაარსიდან გამომდინარე, რომელთაგან

პირველი ტერმინი წარმოადგენს კონტინენტური ევროპის ოჯახს, მეორე კი ანგლოამერიკული სამართლის ოჯახს. სწორედ ამ ორი სამართლის ოჯახის გავლენა განაპირობებს ზემოაღნიშნულ ტერმინებს შორის სხვაობას შინაარსობრივი თვალსაზრისით. აღნიშნულ ქარტიამ საინტერესოა გამოიყოს ისეთი ტერმინები როგორებიცაა: notion of ability, under their responsibility, local affairs, own affairs, counterparts, provisions, რადგან ყოველდღიურ მეტყველებასთან შედარებით მათი დატვირთვა განსხვავებულია სამართლებრივ ჭრილში.

აღნიშნული ტერმინების გარდა, ასევე მნიშვნელოვანია გამოიყოს შემდეგი ტერმინები: considering that, convinced that, aware that, asserting that. ამ ტერმინების ხშირი გამოყენება იმით აიხსნება, რომ მათ ერთგვარი მაკავშირებელი ფუნქცია აქვთ და აზუსტებენ იმ აზრს, რომლის შესახებაც საუბარია წინადადებაში ან აზვაცში. ქარტიამ, ისევე როგორც სხვა იურიდიულ ტექსტში, გვხვდება არქაიზმი, მაგალითად, აღნიშნულ ქარტიამ ხშირად გამოიყენება ტერმინები: hereto, thereto, whereof, insofar as, shall.

რაც შეეხება გრამატიკულ კონსტრუქციებს, სტრუქტურის – to be + infinitive with to – ხშირი გამოყენება აიხსნება სამართლის ბუნებით, ვინაიდან იგი იძულების ან ვალდებულების გადმოსაცემად გამოიყენება, რაც დამახასიათებელია იურიდიული ტექსტისთვის. ასევე, აღსანიშნავია ტერმინები enter into force და become affective, რომლებიც სინონიმურ შესიტყვებებს წარმოადგენს და ქართულში ორივე ერთნაირად არის თარგმნილი, თუმცა მეტი მრავალფეროვნებისა და სიზუსტისთვის შეიძლებოდა განსხვავებული შესიტყვების მოძებნა. მაგალითად, ქარტიის მე-16 მუხლის მე-2 პუნქტში ფრაზა „shall enter into force“ თარგმნილია როგორც „ძალაში შედის“. ამავე მუხლის მე-3 პუნქტში გამოყენებული „shall become effective“ შესაძლოა სხვაგვარადაც თარგმნილიყო, მაგალითად, „უნდა ამოქმედდეს“, რაც აბსოლუტურად ზუსტია.

ამგვარად, იურიდიულ ენაში უპირატესობა ენიჭება სწორ სამართლებრივ ფორმულირებას, თუ იგი არათანაზომიერად არ ართულებს სათქმელის აღქმას. მხედველობაშია მისაღები კონკრეტული ურთიერთობის სამართლებრივი შინაარსი. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია მისი სამართლებრივი ხასიათის გაცნობიერება.

ლიტერატურა

Zoya Proshina – Theory of Translation, 3d edition, Far Eastern University Press, 2008;

Gentzler, Edwin, Contemporary Translation Theories, 2nd ed. Revised. Multilingual Matters, 2001;

Andrew Chesterman, The Memes of Translation. The Spread of Idea in Translation Theory. Benjamins, 1997;

European Charter of Local Self-Government, Strasbourg, 15. X. 1985;

ევროპული ქარტია ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ, სტრასბურგი, 15.X. 1985;

Nino Labartkava

St. Andrew the First-Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia, Georgia

Labartkava.nino@gmail.com

Keywords: Terminology, Law Terminology, Charter, Charter Terminology.

The Peculiarities of Charter Structure and Terminology on the European Charter of Local Self-Government

Summary

Like similar texts, the charter has an introduction called a preamble in jurisprudence. In law it has the same function as the prologue in literature or overture in ballet. The preamble, or foreword, provides an opportunity for statement of the basic premises underlying the Charter. The Charter has its own terminology appropriate to its style; for example, this charter is comprised of parts and not chapters. Charters use the terms “article” and not “clause” because the former is legal term while the latter is a legislative term. The terms “by statute”

and “by law” are also important based on their content, as the first one is used in Civil Law, whereas the second one is used in Common Law.

Essential terms such as “notion of ability,” “under their responsibility,” “local affairs,” “own affairs,” “counterparts” and “provisions” are to be understood for the purpose of the charter because they have different definitions in Law as compared to in colloquial language. The terms “considering that,” “convinced that,” “aware that” and “asserting that” have transitional functions and are often used in the charter.

Legal texts are full of archaisms, that is why the following archaic words are often used: “hereto,” “thereto,” “whereof,” “insofar as” and “shall.”

As for grammar constructions, the “to be + infinitive with to” structure is often used because of the nature of Law, as it is used to deliver the coercion or obligation which is so characteristic for Law. Synonymous phrases “enter into force” and “become affective” are bear highlighting because they are translated with the same phrase in Georgian translation, however, there might be different collocations for more diversity and accuracy.